

Ob Mednarodnem letu astronomije 2009
podarjeno Knjižnici A. T. Linharta v Radovljici.

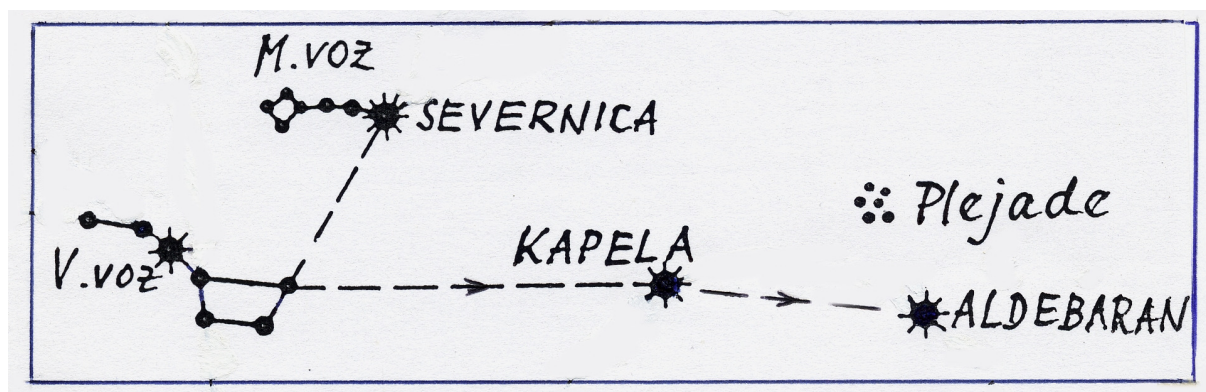
ZA VSE OTROKE TEGA SVETA.

Majo in Stana Prosen

Tri pravljice o Plejadah

Kratek predgovor ali pot do branja pravljic. Plejade so drobna skupina zvezd na nebu, pravzaprav so zvezdna kopica, ki sveti v ozvezdju Bik. Videti jo je mogoče skoraj iz vsakega kraja na Zemlji. Ljudje opazujejo Plejade že od davna. Pisana in barvita so imena, ki so jih ljudje dali Plejadam: Stožari, Sedem sester, Gruča stark, Čreda živine, Male oči itn. Pri nas jim rečemo še Gostosevci, ker so zvezde na tistem mestu tako zelo skupaj, da kar gosto sevajo. Zanje poznamo vsaj petdeset slovenskih imen, med njimi Stožerčiči, Gostožerčiči, Kura s piščeti, Lastovice. Nekateri mislijo, da vidijo Mali voz, ko opazujejo Plejade. To pa ni res.

O Plejadah je spleteno veliko lepih in nenavadnih zgodb, tudi različic iste zgodbe. Tri posredujeva na tem mestu. V jasnem vremenu vidi človek s povprečno dobrim vidom v kopici šest zvezd. Pred davnimi časi, ko je bilo čistejše nebo, pa je moralo biti tam s prostim očesom vidnih sedem zvezd, saj je antično (starogrško) ime za to skupino zvezd *Sedem sester*.

Skica kaže, kako po Velikem vozu najdeš Plejade. Za marsikoga je to najlepša zvezdna kopica na nebu. Vidna je vso jesen in zimo. Vzemi si čas in jo poglej tudi z daljnogledom. Pogled skozi daljnogled ti razkrije, da tam ni le šest ali sedem zvezd, ampak veliko več.

Sedem sester

Nekoč je živelo sedem lepih, ljubkih in nežnih sester. Rade so plesale med rožami na travniku. Nekega dne je šel Orion na lov. Ves presenečen je opazil deklice, ko so ravno plesale. Zelo so ga očarale. Zamaknjeno jih je požiral z očmi.

Sestre pa so bile sramežljive in boječe. Čim so zagledale velikanskega lovca, so zbežale, da bi se skrile pred njim. Orion pa jih je zasledoval.

Sestre so bile prestrašene. Vrhovnega boga Zevsa so prosile za pomoč. Ta jih je spremenil v golobice, ki so odletele daleč med zvezde in sedle na hrbet mogočnega nebesnega Bika. Tam so se pred Orionom skrile za Bikovimi zlatimi rogovi. Tam so se počutile zaščitene in varne.

Toda zgodbe s tem ni konec. Na nebu se Orionovega zasledovanje nadaljuje. Ni in ni ga konca. Še kar naprej traja, dan za dnem, kajti vsak zimski večer se kmalu potem, ko se Plejade dvignejo na nebo, na vzhodu pojavi Orion, ki zasleduje Bika in Plejade v njem. Z zasledovanjem ne neha in ne neha.

Takšna je torej zimska slika nebesnega Orionovega zasledovanja lepih Plejad. O tem se lahko prepričaš z opazovanjem.

*Ozvezdje Bik – Taurus s Plejadami.
Iz Hevelijevega atlasa zvezdnega neba Uranografija (1690).*

Sedem Indijančkov

Severnoameriški Indijanci pripovedujejo zgodbo o sedmih Indijančkih. Ti so vsako zvezdno noč sklenili roke in srečni plesali pod zvezdami, ki so gledale dol na zemljo in učile otroke ljubezni in dobrote.

Neke noči pa so bili otroci tako lačni, da niso mogli plesati. Prijazne zvezde so jih povabile na nebo, da se jim pridružijo. Tam so jih pogostile in zbrale v kopico Plejade.

Zdaj v skupino zvezd zbrani Indijančki na nebu prijazno svetijo v veselje vseh Indijancev pa tudi drugih ljudi, ki živijo na drugih celinah.

Astronomska fotografija Plejad. Ta zvezdna kopica leži v razdalji okoli 500 svetlobnih let in vsebuje več sto zvezd. Za opazovalce pred izumom daljnogleda (začetek 17. stoletja) pa jih je bilo tam največ sedem. Toliko jih človek s povprečno dobrim vidom lahko zasledil.

Male oči

Ta pravljica o Plejadah prihaja iz Polinezije. Domorodci Plejadam pravijo Mara riki – Male oči.

Pred davnimi časi, še preden je človek zagospodaril svetu in še preden so se Plejade pojavile na nebu, je imela glavna zvezda Bika, Aldebaran, za sosedo zelo svetlo zvezdo, ki je popolnoma zasenčila Aldebaran. Bila je celo svetlejša od najsvetlejše zvezde Sirij. V svojem ponosu in domišljavosti se je bahala, da se Aldebaran in Sirij v svetenju sploh ne moreta primerjati z njo in da je ona glavna zvezda na vsem širnem nebu. Važički je stopilo v glavo, da je celo lepša od bogov.

Bogovi so bili užaljeni. Zbrali so se in odločili, da hvalisavo zvezdo spodijo z neba. Tane, čuvar vseh štirih nebesnih stebrov, se pravi vseh štirih glavnih strani neba, pa je moral izvršiti božjo sodbo.

Popolnoma sam tega ni zmož. Za pomoč je prosil Aldebarana in Sirija. Skupaj so se odpravili proti bahaški zvezdi. Naduta zvezda jih je opazila in zbežala. Skrila se je v globokih vodah nebesne reke – Rimske ceste. Že je kazalo, da je ne bodo našli. Toda Sirij se je spomnil, da ob izviru zaježijo reko. Ko se je rečna struga posušila, so bahačo izsledili. Vendar pa se jim je ponovno izmuznila. Tako hitro je bežala, da je zasledovalci niso mogli ujeti.

Dolgo časa so tekli za njo. Končno se je Tane izmislil nekaj nenavadnega. Z rokama je zgrabil Aldebarana in ga z vso božjo močjo zalučal za ubežnico. Zadel jo je tako močno, da se je razletela na sedem majhnih zvezd. Kmalu so ponižno prišepale na nebo na prostor blizu zvezde Aldebaran. Nič več niso bile tako svetle, da bi s svojo svetlobo zasenčile Aldebarana. Zvezda Sirij pa je od tedaj spet zavladata kot najsvetlejša med zvezdami.

Staroselci pripovedujejo, da v jasni noči od časa do časa Plejade kakor drobne male oči pogledajo navzdol v svoj odsev v oceanih in širokih rekah. Prišepetujejo si, da so zdaj kot skupinica sedmih zvezd dosti bolj prikupne kakor prej, ko so bile ena sama svetla bahava zvezda.